

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Az érett gyümölcs. Jó István. — A zsinati munkálatokat előkészítő bizottság egyházalkotmányi albizottságának küldöttsége által a lelkészválasztási törvények módosítására vonatkozólag készített javaslat. k...n. — Tárca. Tündéri mysteriumok a keresztyénség hitéletében. Dr. Csiky Kálmán. — Az egyházi szónok hangjáról. Dézsi Lajos. — Iskolaügy. Ref. középiskoláink jövője. Homo. — Közügyein k. Iskolalátogatás. Földváry Gerzson. — Különmfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

Az érett gyümölcs.

III.

A ki eddig nem tudta, megtanulhatja most a „körirat” nyomán, hogy a felvidéki kis egyházak szegénységének, faji és vallási elzüllesztésének s más hasonló rosszaknak oka az, mert a központ a nyomor filléreit az erőteljes magyarság közepében levő Debreczen javára tartotta vissza, a mennyiben a debreczeni főiskola részére évenként 8000 frtot útványozott az államsegélyből.

Mekkora tévedés és felületesség! Hát azoktól, a kik oly nagy mozgalmat indítanak meg, mint a tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek kettéválasztása, nem meg lehetne követelni, hogy alaposan tanulmányozzák a felvett tárggyal összefüggésben levő kérdéseket, mert a rosszakarat nélkül, csupa tájékozatlanságból elkövetett hibák is veszélyes következtetések lehetnek, a tudatlanokat félrevezetik vagy felizgathatják. Hisz Uraim! elég izgató erő van azon egyszerű állításban is, hogy a központ elveszi a nyomor filléreit, hátha még azt is hozzá kapcsolják, hogy az erőteljes magyarság közepében levő dúsgazdag Debreczen javára foglalja le, — ez már igazán vérlázító! Ily lelketlen, szívtelen központ méltó a megvetésre; ilyen központ hatalmát okvetetlenül le kell rázni! Borzasztó valóban, hogy egy központ ennyire meg tud feledkezni magas rendeltetéséről s hitvány klikk-uralomnak sülyed szolgálatjába! —

Abzug! Pereat! Bizonyára így háborog a fájdalomtól feldúlt s zaklatott kebel! A tévedés íme hát még végzetes is lehet. Hogyne, mikor az éhező szájából kiveszszük a kenyeret, csakhogy azt a minden jót élvező gazdagnak asztalára tegyük.

De hát az oly férfiak, kik erőt és bátorságot éreznek magokban, egy százados intézmény alapfalainak szétbontásához, még csak azt sem tudnák, hogy Debreczen és a debreczeni ref. főiskola nem azonos fogalmak; — vagy nem tartják érdemesnek tudni sem, hogy a debreczeni főiskola sem Debreczen városának, sem a debreczeni ref. egyháznak nem kizárólagos birtoka?

Igaz, hogy a debreczeni ref. főiskola körül Debreczen városának s a debreczeni ref. egyháznak elévülhetetlen érdemei vannak; a régebbi multban az erdélyi fejedelmek mellett ők voltak e főiskola főfő patronusai, sőt volt idő, midőn jóformán az ő vállalkon nyugodott annak összes teherviselése; a közelmultban s jelenleg is mindkettő támogatója áldozataival a főiskolát. Az egyház az ötödik theologiai tanszék felállításához évi 700 frt segélyt ajánlt meg és teljesít, a város pedig néhány év előtt egy jogtanári szék fentartását vállalta magára, a mi 40,000 frt tőkének felel meg; évenként Debreczenben a főiskolai tápintézet javára ezer forintnyi adomány gyűl össze.

Mindezen adományok és áldozatok dacára is Debreczen, illetve a debreczeni ref. egyház a debreczeni főiskolának nem kizárólagos birtokosa. A multban szerzett s a jelenben is gazdagított érdemeinél s tagadhatlan jogánál és specialis helyzeténél fogva a debreczeni ref. egyháznak nagyobb befolyása van a főiskolára, mint bármely más egyháznak, de azért a debreczeni főiskola nem az övé, hanem a tiszántúli ev. ref. egyházkerületé, ennek kormányzása és intézkedése alatt áll az; sőt e főiskola az egész magyar ref. egyház főiskolája gyanánt tekintetett volt e század első tizedeiben; ezt hirdeti a főiskola régibb és fő-

épületének homlokzatán olvasható felirat: „A helvétziai vallástételt tartó magyarországi ekklézsiák és jóttevők adakozásából épült MDCCCIII-tól MDCCCXVI-ig“. Hogy nem egy város vagy vidék, hanem mintegy a magyar reformátusság közös intézetének tartatott, mutatja a dunamelléki ev. ref. egyházkerületnek az a ténye is, hogy a debreczeni ref. főiskolának neveléstani tanszékére bizonyos évi összeget ajánlott volt fel; hát azt említsem e, hogy a debreczeni főiskola pecsétjén ma is e körirat olvasható: „a reformátusok debreczeni főiskolája“ stb., vagy azt, hogy dunántúli és dunamelléki kegyes jóttevők tettek alapítványokat a debreczeni főiskolában tanulók javára?

Mindenesetre nem Debreczen városé, nem is a debreczeni ref. egyházé ez a főiskola; s épen azért a ki ezt segíti vagy erősíti adományaival, az nem a gazdag Debreczennek adakozik, hanem a közös, ez egyházkerület tulajdonát képező főiskolát gyámolítja és segíti, hogy nagy missióját, valamint a magyar tudományos műveltség, úgy felekezetünk nagy és szent érdekei szolgálatában minél biztosabban, a siker minél fényesebb jeleitől kísérve véghezvethesse. És most már szabad legyen kérdenem, hogy a kerület főiskolájának fentartására, fejlesztésére nem köteles-e adózni és áldozni minden egyház és egyháztag is, tehetségéhez képest, míg az egyházkerület kebelében él? — Avagy ez a főiskola csak Debreczen érdekeit szolgálta; a tudomány, műveltség és a vallás fénye ez intézetről nem hatott-e messze túl Debreczen határain? Nem érdemes-e hát ez mindnyájunk kegyeletére és hálájára?

Szabad legyen felemlítenem egy reám nézve kedves történetkét! Egy szatmárvárosi úri embernek pár év előtt megmutatván a főiskolát gyűjteményeivel együtt, így kiáltott fel: „oly jól esett, hogy láttam és megismertem e főiskolát, büszke vagyok reá, s ott a r. katolicizmus fényének láttára is kálvinista önérzetemet fogja éleszteni“.

Hát ott a Felső-Tisza partján vagy a Nyírség mentén lakó magyar ref. ember előtt közönyös lehet-e, ha főiskolája, az ő segítségével is, büszkén állja meg helyét a hazai többi főiskolák között? Minden nagy iskola nemesak a tudomány és műveltség tűzhelye, hanem a felekezeti és nemzeti érdekek leghűbb ápolója, az ellenséges áramlatok legerősebb hullámtörője. Azért az ily intézetekre szeretettel, büszke önérzettel kell tekinteni.

És gondoljátok meg, tisztelt Uraim! hogy e főiskola kebelében a felső-vidék gyermekei közül is hány százan és ezeken nyertek és nyernek folyvást kiképeztetést? Hány szegény egyszerű család ivadéka emelkedett fel homályos helyzetéből e főiskola dajkázkodó keze által hordoztatva? Előkelő bírák, ügyvédek, papok, tanárok most azok, kik e főiskola — ez alma mater = kegyes anya — nélkül a legerősebb testi munkával, észrevétlenül és tiszteletlenül keresnék mindennapi kenyérüket! De talán ez mind csekélység azok szemében, a kik már nem szorúlnak reá az alma mater szerető gondjaira, vagy talán más helyen növekedtek fel?; de hát túl kell emelkedni a rideg önzés korlátolt felfogásán!; gondoljanak azokra az ifjakra is, kik a főiskola kebelén nemesak tudományozójukat

kívánják kielégíteni, hanem mint igazi alma matertől tápláltatásukat is várják, és pedig sokan, nagyon számosan várják; mert tény, hogy az egyházkerület vidékei közül a debreczeni főiskola intézeteiben aránylag a felső-vidék ifjai élvezik legnagyobb mérvben az itt nyerhető jótéteményeket. Itt nem nézik azt, hogy az ifjú honnan, mely vidékről jött, elég tudni annyit, hogy magyar és református, s hogy érdemi a segínyt, s az „alma mater“ szeretettel fogadja kebelére. Itt különösen a kerület minden fia édes otthonra, jótékony anyára talál, de fiai elfeledkeznek róla, felhányják azon filléreket, melyeket talán mint csekély kamatot fizettek vissza a gazdag adományért!

A főiskolák a felekezet legdrágább kincsei voltak mindenben. Azok fentartása, fejlesztése a felekezet legszentebb érdeke és kötelessége ma is. Az állam s a r. katolicizmus intézetei versenyre szólítanak, s ha ebben a versenyben elbukunk, bukásunk végzetes lehet. Az állami intézetek fényes berendezésükkel, a r. katolikusok iskolái szellemükkel veszélyesek nekünk. Az állammal versenyzés anyagilag okozza majd vesztünket, a r. katolicizmus szellemével foglal tért s hódít sorinkban. Az anyagi bajt talán csak kihevernők majd, a szellemi romlás végzetessé válik.

Ne irigyeljétek hát, ha boldogulni látszik főiskolátok, hisz az ő fénye a ti fényetek is. Hadd emelkedjék, mint világitó torony messze, magasra, hogy mutassa az irányt a messze járónak s útba igazítsa az eltévedőt!

Ne bontsátok, ne bántsátok ez épület falait, sőt inkább erősítsétek!, senki másért, mint önmagatokért, mert az ő ereje a ti erőtok is; nem! az ő hatalma és dicsősége az egész magyar ref. egyház dicsősége is; mert testvérek vagyunk, közösen hordozzuk egymásnak mind örömét, mind fájdalmát.

Vajha a magyar ref. egyház egyeteme belátná és megértene, hogy létele, ereje és hatalma mily benső összefüggésben áll iskolái életével, mindenekfelett pedig magasrendű tanintézetei életével s helyzetével! A kié az iskola, azé az élet. Ha ez áll, akkor elmondhatjuk, hogy minél magasb niveaun állanak felsőbb tanintézeteink, vagy minél nagyobb és fényesebb sikert tudnak felmutatni működésükben, a ref. egyház élete is annál virágzóbb és áldásosabb leendő, a protestáns öntudat erősebb, tisztultabb, s a kísértésekkel és csábításokkal szemben annál kitartóbb ellenállásra annál képesebb leendő. — Ezért a méltóságos konventnek foglalkoznia kellene azzal a kérdéssel, hogy egyes egyházközségek vagy kisebb egyházmegyék nem bírnak fentartani sokat követelő korunk igényeihez képest fényesen berendezett magasrendű tanintézeteket, azért az ilyeneket országosan kellene segíteni és gyámolítani. Állapítsa meg a konvent, hogy mely intézetek azok, melyeknek fentartása és virágzó állapotba helyezése az egész magyar ref. egyház életérdeke, s ezeket segítse és tartsa fenn a közalap.

Míg ez útra nem lép a magyar ref. egyház, addig magasb rendű iskolának állapota bizonytalan és ingadozó. Kívánatos lenne, ha a közelebbi zsinat a nagyobb iskolák ügye iránt melegebben érezné, s ha elismeri, hogy azok az ő testéhez tartoznak, hát részeltesse is teste melegében; salus enim scholae salus ecclesiae.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület egy bizonyos irányban ily gondolkodásának adta világos jelét. Elhatározta, hogy a Debreczenben felállítandó s internatussal egybekötendő felsőbb leánynevelő intézetet a célba vett építkezés költségeihez való hozzájárulás által segítendő; épüdjék meg segíteni a szatmári prot. nőnövelőt, hogy felsőbb leányiskolává szervezhetővé.

Igy akarja az egyházkerület lehetővé tenni, hogy egyfelől szerényebb jövedelmű birtokosok, lelkészek és hivatalnokok leányai saját magunk intézeteinkben a lehető legmagasb képzésben részesüljenek, másfelől, hogy a zárdai nevelés már-már félelmesen fellépő hatásait ellensúlyozza; mert a dolog úgy áll, hogy a mely intézetek építését egy r. katolikus püspök uradalmainak gazdag jövedelmeiből egyszerűen elrendeli, az olyanokat mi magunkra hagyott protestánsok csak közérővel, csak válllvetve építhetjük és tarthatjuk fenn. Mennyivel több darabokra szakadunk, mennyivel jobban megtépjük egymás palástját, annál kevésbé lesz erőnk és tehetségünk nagyobb-szerű alkotásokra, melyek nemcsak életrevalóságunknak, de ellenálló képességünknek s imponáló hatalmunknak is bizony-ságai, tényezői és emeltyűi lennének.

Inkább egy homokszemet vigyünk az egyetértés templomának felépítéséhez, habár örökre ismeretlenek maradunk a világ előtt, mint azt felgyujtva v. gye fel nevünket szárnyára a rossz hír!

Joó István.

A zsinati munkálatokat előkészítő bizottság egyházalkotmányi albizottságának küldöttsége által a lelkészválasztási törvények módosítására vonatkozólag készített javaslat.

(Folytatás.)

De hát mindenesetre volna e tervezetnek egy sokak által nagyon kifogásolható oldala, nevezetesen a jelölés, mely ellen, úgy látszik, igen nagy az elkeseredés s maguk a javaslat készítői is elvetendőnek tartják, mert indokolásuk szerint „e törvénynyel (t. i. a mostani lelk. vál. törv.-el) s általában a kijelölési rendszerrel, a képesítettek és a választók joga, maga a szabad választás elve, sőt fogalma, de még a képesítő törvény is meg van sértve. Mert hiába nyert valaki képesítést s ezzel jogot a pályázásra és a megválasztatásra, hiába adta ki neki az egyházkerületi elnökség, a törvény és törvényes rendszabály alapján a minősítvényt, hiába kívánja őt — a képesítettet és minősítettet — a gyülekezet megválasztani: ha a kijelölő bizottság többségének (pedig ez a többség, négy három ellen, az érdekelt választó egyházon kívül áll, s még az azt képviselő három tagnak sem szabad küldötítől útasítást fogadni el!) nem tetszik, kihagyják a jelölésből s megfosztják választóhatóságától. Mióta e törvény szerint választanak egyházaink, számtalan a panasz a kijelölő bizottságok eljárása ellen. S természetes. A bizottság tagjai, sőt még az esperesek s tanácsbírák is emberek, s rokon- és ellenszenveik, sőt érdekeik is vannak. És ha négyen egy, — vagy megoszolva két, vagy akár négy egyént óhajtának megválasztani, — mi természetesebb, mint hogy kihagyják a jelölésből azt az egyet, a kit a gyülekezet egyhangúlag megválasztana, vagy azt a kettőt, a kik közt a gyülekezet talán megoszlanék? — s így, ha a magok jelöltjének nem biztosíthatják is a megválasztatást (mert a gyülekezet gyakran csak azért sem választja meg, a kit rá akarnak tolni), legalább lehetővé s valószínűvé teszik azt egyik vagy másik részére és tág kaput nyitnak az illetéktelen beavatkozásoknak és korteskedéseknek. A kijelölő bizottság illetén önkényes eljárása ellen, ha különben a formák megtartottak,

nincs orvoslás; mert a kijelölő bizottság, a mint előleges útasítás nélkül jár el, úgy utólag (a formások megtartásán kívül) semmi felelősséggel sem tartozik. Azért bátran állíthatjuk, hogy a kijelölési rendszert — annyi igaztalanság és panasz szülőjét — egyházunk közvéleménye ma már elítélte s azt mi is eltörölnöndőnek véljük; mert mikép lehetne kétezer egyháznak és annyi lelkésznek választási és választhatósági jogát, az utóbbiaknak törvény alapján bírt képesítettését s egyházi felsősége által elismert minősítvényt, és így magát a törvény hatályát, egy csak esetről-esetre és minden felelősség nélkül működő s felelősségre nem is vonható bizottság önkényének alárendelni“.

Kísértsük meg azonban szembeállani az itt felsorolt kifogásokkal, s ha már egyszer nincs szabad választás, védelmezzük meg a jelölést is, mert e nélkül az egész választási törvény édeskeveset ér.

Igaz, hogy a kijelölési rendszerrel meg van sértve a képesítettek és választók joga, maga a szabad választás elve, sőt fogalma, de még maga a képesítő törvény is; csak hogy épen ezen sértés azon korlát, mely által jutalmazást találhat az érdem, alkalmas, tapasztalt vezetőt az egyház. És az a főkérdés, hogy a jelzett sértés kárt okoz-e nagyobbavagy hasznot?; mert ha hasznot, akkor minden körülmények között meg kell tartani. A képesítettek joga annyiban van már megsértve, mert érdemesebb pályázók mellett mellőzöttek, de ugyanakkor nincs elzárva előttük az út a kisebb egyházakba pályázhatás s megválasztatásra nézve, s midőn azt látják, hogy minden pályán fokozatosan megy a haladás felebb-felebb, vajjon nem megnyugtathatják-e magukat azon tudattal, hogy alkalomadtán ők is méltányos elismerésben részesülnek? Főleg az ifjú ember, ki előtt egy egész élet áll, a pálya kezdetén zúgolódhatik-e a miatt, hogy az éltesebb, több érdemekkel ékeskedő nagyobbak eléje helyeztetnek, s nem szolgálhat-e vigasztalására, épen a kijelölés alapjára támaszkodva, azon elv: ma neked, holnap nekem? A választók joga, a szabad választás elve és fogalma annyiban van megsértve, mert nem választhatják meg a gyülekezet tagjai az általok — bizony gyakrabban szomelyes összeköttetés, mint érdem miatt — óhajtott egyént, de másfelől választhatnak annál különbet, tapasztaltabbat, érdemesebbet, ki biztosabban tartja kezében egyházuk kormányát, tapintatosabban képes vezetni az egyház anyagi ügyeit, s mint semminemű szomelyes érdek által le nem kötött, biztos virágzásra juttatja a talán elhanyagolt, sülyedés szélén álló egyházat. Az ily sérelem nem káros, de előnyös, melyet a választók később maguk is belátnak, megszoknak s helyeselnek. A képesítő törvény annyiban van megsértve, hogy a szabályai szerint képesített egyén a jelölés által kizárható, de csak azért, hogy az ugyanazon szabályok által képesített jelesebb előnyt nyerjen. S kérdjük, lehet-e oly törvény a világon, melynek ne az legyen feladata, hogy a munka, kitartás, szorgalom által szerzett érdem kellő méltánylatban részesüljön? Az ilyenmő eljárást különben is mintegy parancsolja a mi egyházi szervezetünk, hol a lelkész nemcsak prédikátor, de az egyház anyagi ügyeinek intézője és vezetője. Minél nagyobb valamely egyház, annál több értelmet és tapintatot kíván annak vezetése, annál nagyobb szükség van arra, hogy súlyosabb terhei erősebb vállakra nehezedjenek. Már pedig azt nem állíthatja senki, hogy a képesítő törvény korlátai egyenlő erőt, tehetséget, képességet is tudnának kölesönözni mindenkinek, épen azért a közügy azt kívánja, sőt követeli, hogy a körülményeknek meg-

felelőleg az egyenlően jogosítottak közül is a képzetebbek kiemeltessenek s méltányoltassanak. Mindeneket figyelembe véve, azt állítjuk azért, hogy a jelölés — kellő felelősség által korlátozva — mind a lelkészekre, mind az egyházakra nézve csak előnyös lehet.

Ugyde azt mondja az indokolás, hogy a jelölő bizottság tagjai, az esperesek, tanácsbírók is emberek, rokon- vagy ellenszenveik, sőt érdekeik is vannak. Én édes Istenem, hát a választó gyülekezet nem emberekből áll, hát annak nincsenek rokon- vagy ellenszenvei, sőt érdekei is? Mi úgy hiszünk, hogy az itt felsorolt tényezők nagyobb mértékben munkálnak közre a gyülekezet tagjainál, mint az egyházmegye küldötteinél, a mint ezt nagyon természetesnek fogja találni mindenki, ha a választáskor felmerülni szokott körülményeken végig tekint. Valóban egy kissé különösnek találjuk ezen vádat azok ellen, kik egy egyházmegye vezetésére, annak jól felfogott érdeke előmozdítására vannak a közbizalom által elhíva, s megvalljuk, nem szeretjük, nem akarjuk feltenni azon esetet, hogy a nép közkívánata ellen kihagynának épen ezen férfiak a jelölés mellett oly egyéneket, kikben kellő garanciát látnak arra nézve, hogy az érdekelt állomásra képesítve vannak, s ezen eljárásuk által elég tapintatlanul maguk korbácsolnák fel a pártviszályt s segínék elő a korteskedést.

Feltéve, de meg nem engedve azonban, hogy ily esetek csakugyan előfordulhatnak, a jelölő bizottság eljárásának korlátozása, a felelősség kimondása, s nem a jelölés eltörlése által kell és lehet a dolgon segíteni.

Ezért óhajtánók azt, hogy a fentebb előadott módon a gyülekezeteknek a pályázók megismerésére kellő idő engedjék, a presbyterium óhajtásának nyílt, őszinte kifejezésére alkalom nyujtassék, s a jelölő bizottság, ha kellő méltánylatot nem tanúsít, még a választás megejtése előtt kérdőre vonathassék, s ha csakugyan személyes érdekek által indíttatva végzi teendőjét, viselje tettének következményeit.

De a jelölést eltörölni nem óhajtjuk, épen azért, mert nem szeretnénk visszafelé haladni; különben is azt tapasztaljuk ma már, hogy minden téren a jelölés életbe léptetése által akarják méltánylásban részesíteni az érdemet, miért kell hát az egyházi téren az egyszer már kivívott előnyt — a szükséges korlátozás helyett eltörölni? Felesleges talán ezek után mondani is, hogy a javaslat-készítők azon tervét, hogy minden jogosult pályázó kijelöltessék, nem helyeselhetjük, s a mai viszonyokhoz mérten határozott visszaesésnek s a lelkészválasztási törvények megalkotása indokaival ellenkezőnek tartjuk.

k . . . n.

(Vége köv.)

Tárcza.

Tündéri mysteriumok a keresztyénség hitéletében. *)

Valamennyi nép, mely a hódító keresztyénség kebelébe tért, — esekély kivétellel, — sokistenhívő nép volt. Első sorban maguk a görögök és rómaiak. Sajátságos tünemény azon-

*) A Prot. Irodalmi Társaság által a fővárosban rendezett nyilvános fölolvasások egyikét, az elmúlt február 19-én, Dr. Csiky Kálmán „Művelődéstörténelmi rajz a hit és babona multjából“

ban, hogy épen a hellén-római, tehát a legműveltebb fajok hitrendszeréből került legkevesebb elem a keresztyénség hitvilágába. Kétségtelen ugyan, hogy a keresztyén dogmák tudományos hitrendszerre alakulására a görög bölcsészetnek is megvolt a maga befolyása, mindjárt kezdetben is a hellén műveltségű Pál apostol által. Azt sem igen lehet elképzelni, hogy egyes görög bölcseknek, különösen Sokrates és követőinek, tisztult erkölcsi elvei, melyek olykor kinyilatkoztatásszerű fön-ségben**) tündökölnék, minden hatás nélkül maradtak volna egy oly vallás erkölcsstanára, mely épen e classicus szellemvilág sphaeráján belül terjedt el legelőször. Bizonyos, hogy sok eszmét átvett a keresztyén egyház — fejlődésének további folyamában — a római császárság kormányzati és közigazgatási szervezetéből is; a pápaság utánozta a császárok egyeduralmi törekvéseit és intézményeit; a hatalomra emelkedett egyház külső szertartásaiban újra fölragyogott a régi római pogányság fénye; még az ünnepnapok megállapításában is mutatkozik a római hagyományoknak bizonyos nyoma. De a görög-római mythologia istenségeit, magasabb és alsóbb rendű szellemeit örökre megsemmisíté, vagy a pokol hatalmai közé dobta le a keresztyén hit.

E tüneménynek azonban az egyistenhívő és a sokisten-
elvű vallás közötti harc és az e harcot kísérő történelmi események természetes és könnyen érthető magyarázatát adják. A keresztyénség a görög-római világgal vívott hosszú, három-négy évszázados küzdelem után lett uralkodóvá a birodalomban. A régi hitnézetekben tehát a maga ősellenségét, saját terjeszkedésének legfőbb akadályát látta, melynek engedményeket nem tehetett, mely ellen a végsőig kellett pusztító hadjáratot folytatnia. És ezt a fiatal lelkesedés, sőt a fanatizmus egész tüzével folytatta a keresztyénség, kiterjesztve ellenszenvét nem csak a pogány hit eszméire, hanem mindazon tárgyakra is, melyek amazokkal kapcsolatban állottak. Vandal kíméletlenséggel rombolta a régi istenek fölséges templomait és szobraikat; letarolta a classicus műveltség erdőit, s nem a hitrajongás első dühének jóakarátán múlt, hogy legalább gyökerei megmaradtak a földben annak az egykori nagyszerű kulturának, új sarjakat hajtandók egy későbbi kor számára, mely már vallási elfogultság nélkül tudta méltányolni a hajdani pogányság szellemkincsét.

Egyelőre azonban elrejtőzött a régi bölcsélet szelleme; megsemmisültek, vagy lappangottak a hellén bölcsesség íratai; az egyetlen könyv lett uralkodóvá a szellem világában, a mely nem emberi, hanem isteni igazságokat hirdetett. Az egykori költők édes dalait más énekek váltották föl. Elnémult a rhetorok ékesszólása; más szónokok, más hangon, fejöket fölött tüzes lángnyelvekkel, más húrjain játszottak most már az emberi szívnek. És örökre letűnt a hellén-római istenek kora. A mythológiának nem csak oly isteneit, mint Venus, Mars, Mercurius vagy Pluto, hanem még a legtisztábbakat is, mint a bölcsesség személyesítőjét: Minervát, a szüzesség typusát: Vestát, a legfőbb égi hatalom képviselőjét: Jupitert, betűszerinti

ezim alatt tartotta. Ez értekezés egy részletét képezi jelen közleményünk, melyet szerző lapunk számára szíves volt megküldeni. Az értekezés további folyamában a boszorkányhitet és a boszorkányok üldözését fejtegeti. Szerk.

**) Igen tanulságos e részben Janet Pál „Histoire de la Politique dans ses rapports avec la morale“ cz. kitűnő munkája, melynek magyar fordítása ez év folyamán fog a Tudományos Akadémia kiadásában megjelenni.

és kétségtelen ördögi hatalmakká minősítették; a herosok neve alatt tisztelt szellemeket is hasonló elbánásban részesíté az egyház; a démon szó, mely a görög-római nézet szerint alárendelt szellemi lényeket jelentett, mostantól fogva rossz értelmet nyert, és a Mindenható terveinek megghiúsítására törekvő gonosz hatalmak jelzésére használtatott.

Ellenben nem részesültek hasonló mostoha elbánásban azok a szellemi lények, melyek a későbbben keresztyénné lett celta és germán népek ősi mythológiájából maradtak fenn. — Nem mondhatni ugyan, hogy a hivatalos egyházi hatalom elősegítette ezeknek kultuszát; de hosszú ideig nem helyezkedett ellenök ugyanazon álláspontra, melyről a hellén-római istentant kiirtotta. A viszonyok mások voltak ekkor már, mint a keresztyén korszak első négy-öt századában. A keresztyénség nem vívott nehéz küzdelmeket az újonnan megtérő népekkel, melyek részint önkéntesen hódoltak meg e magasabb erkölcsi tartalmú vallás előtt, részint egyes lángbuzgóságú fejedelmek akarata és fegyvere által kényszerültek fölvenni a keresztséget. Különb is nem e népek régi vallásai részéről, hanem a keleten újonnan keletkezett, szigorúan monotheisticus elvű mohamedán vallás győzelmes előnyomulása következtében fenyegette veszély a keresztyén világot; ez a veszély vette igénybe az egyház kiváló figyelmét és gondját. Mindezen körülmények összműködése alatt megtörtént, hogy a keresztyén hit a közép Európát lakó népek ősi vallásának nagy tömegű hitfogalmával szövődött össze, és pogány eredetű szellemalakok telepedtek a keresztyén vallásos tisztelet pantheonjába.

Maga a keresztyén vallás ugyanis egész tömegét ölelte föl, még keleti eredetének korából, az emberfölötti szellemi lényeknek, a milyenek voltak az angyalok és ördögök, kik közül többeket személyes névvel is egyénített az egyház fölfogása; aztán ott voltak: a Megváltó édes anyja és a szentek, kik megannyi közbülső fokozatát képezték az égi hatalmaknak, közvetítők a bűnös emberek és a Mindenható között. Ily módon a keresztyén vallás tiszta erkölcsi tartalmának ismeretére még fölemelkedni nem bíró, csak imént megtérített pogány népek könnyen helyezhették be a maguk isteneszméit a keresztyénségnek nem ugyan dogmai rendszerébe, mely a hivatalos egyházi tekintély oltalma alatt állott, de mindenesetre tiszteletök és félelmök tárgyai közé. Isten angyalai, szentjei és a pokol sötét hatalmai mellett helyet foglaltak, különösen a celta és germán vegyületekből előállott angol, francia, spanyol és felső-italiai népek hitvilágában, a tündérek és varázsszellemek, mint utódai az egykori pogány dryadoknak és sylpheknek.

Dr. Csiky Kálmán.

(Folyt. köv.)

Az egyházi szónok hangjáról.

(Folytatás.)

Mirevaló oly hangon beszélni, hogy az utcára is kihallassék, mikor senki sincs ott, a ki beszédjükre figyelne. Akár benn valamely teremben, akár szabad ég alatt prédikálnak, mindig csak arra ügyeljenek, hogy a távolabb eső hallgatók tudják-e figyelemmel kísérni az Önök beszédét és ha ez így van, több nem szükséges. Mellesleg megjegyzem, hogy tiszteletes atyánkfainak a gyengélkedők iránt való könyörületből hangjuk erejére a beteg-szobában s az összejöveteleknél, ahol, mint tudva van, valóban gyengék is jelennek meg, mindig

gondosan vigyázni kellene. Kegyetlenség a beteg ágya szélére ülve fülébe harsogni: „Az Ur énnékem őriző pásztorom!” Ha Önök ily tapintatlanul járnak el, az a szegény ember, alig érnek le a lépcsőn, már azt fogja mondani: „Jaj Is tenem! úgy fáj a fejem! Ugy örülök rajta, Mariskám, hogy elment az a jó ember; oly drágalátos egy zsoltár az s egyszersmind oly megnyugtató, de úgy olvassa fel azt, mintha mennydörögne és vilámlana s kicsi híja, hogy meg nem sikerült!” Emlékezzenek rá Önök, kik még fiatal s nőtlen emberek, hogy lágy susogás jobban tetszik a betegnek, mint dobpergés és ágyudörgés.

Gondosan vegyék figyelembe ezt a szabályt: Változtatni kell a hang erejét. Régen ez volt a szabály: halk hangon kell kezdeni, fokozatosan kell emelkedni s a befejezésnél kell lehangosabban beszélni. Ágyútorok zúzzon darabokra minden ilyesféle szabályt, helytelen is, félrevezető is. Beszéljetez halkan vagy hangosan a szerint, a mint a pillanatnyi hangulat magával hozza, s ne ügyeljetez se művésziess, se képzeletalkotta szabályokra. Művésziess szabályok a legundorítóbbak. Mint M. de Cormorin gúnyosan megjegyzi: „Gerjedjetez fel, dörögjetez, dühöngjetez, sírjatez a tizedik lapon a tizedik szakasz harmadik mondatának ötödik szaváig. Milyen könnyű is lenne ez! Mindenekfelett pedig milyen természetes!” Bizonyos lelkész, utánozva egy népszerű szónokot, kinél ez kikerülhetetlen volt, beszéde kezdetén oly lassú hangon szókott beszélni, hogy lehetetlen megérteni. Mindenki előre hajolt, attól félve, hogy valami jó mondást el fog szalasztani, de e törekvésök hasztalan volt, csupán szent mormogás volt, a mit ki lehetett venni belőle. Ha az atyafi nem tudott volna hangosan beszélni, senki se róttá volna meg, de a legboszantóbb az volt, hogy kevés idő múlva megmutatta, hogy oly erős tüdeje van, hogy csak úgy zengett az egész terem hangzatos mondásaitól. Ha beszédének első fele nem volt fontos, miért nem hagyta el? Ha pedig mégis csak volt valami becse, miért nem adta akkor elő érthetően? Hatás, Uraim, hatás volt a célja; hallotta, hogy valaki, a ki így beszélt, nagy hatást keltett s versenyezni remélt vele. Ha valaki Önök közül merészlene ily balgaságot ily undok célból elkövetni, úgy szivemből óhajtanám, bár sohase tették volna be ez Intézetbe lábukat. A legkomolyabban mondom, hogy az, a mit „hatás“-nak neveznek, undorító, mivel hamis, művésziess, színlelt s épen ezért megvetendő.

Semmit sem kell tenni csak a hatás kedvéért, hanem meg kell vetni a kis lelkek ilyeszerű cselofságait, kik prédikálás közben ismerőseik tetszését vadászzák, kik a valódi lelkész szemében olyan ártalmas nép, mint a sáska a keleti földművesnek. De megint kitérést teszek: legyenek világosak s érthetőek kezdettől fogva. A bevezetés nagyon is jó arra, hogy üres térben hangozzék el. Mondják el azt bátran s keltsenek figyelmet mindjárt a kezdetnél férfias hangjuk által. Rendszerint nem kell a legmagasabb hangon kezdeni, mert így akkor nem tudnak aztán emelkedni, mikor belemelegednek a munkába; de hangosan kell beszélni eleitől fogva. Ha a tartalomnak úgy inkább megfelelő, szálljon alább a hang akár egész a susogásig, mivel a szelid hangú, megfontolt, ünnepélyes kimondás nem csak pihentető a fülre nézve, de nagyon alkalmas eszköz a szívhez való bejutásra is.

Spurgeon után angolból

(Folyt. köv.)

Dézi Lajos.

Iskolaügy.

Ref. középiskolánk jövője.

(Folytatás.)

Régen és sokszor el volt mondva, hogy főiskoláinkban a bölcseletszaki tárgyak tudományos tanítását intézeteink létekeinek veszélyes kockáztatása nélkül soká nélkülözni nem lehet. Okvetlen szükség van arra, leendő papjaink, a jogakadémiákon tanuló ifjak, s általában művelt közönségünk érdekében. Én itt bővebben indokolni nem akarom. Utalok egyebek közt az egyházkerület 1881. májusi gyűlése elibe e tárgyban beadott bizottsági jelentésre, melynek alapján az egyházkerület is elismerte a bölcseleti szak berendezésének szükségességét; meg is tette a végett a kívánatos előlépéseket s az egész ügy csak partialis széthúzásunk miatt maradt abba.

De hát megújítsuk-e e célból még egyszer törekvéseinket? Reménylhető-e most, hogy a közegyetértés létre fogja hozni a bölcseleti szakot?

Hogy az egyes egyházkerületek közgyűlései egy másik egyházkerület főiskolája számára évi 5—8000 frt segélyt szavazzanak meg, azt 1881-ben is csak az optimismus hihette, ma is csak az hinné. Én is — bár optimista épen nem vagyok — mégis azt merem állítani, hogy a bölcseleti szak berendezésének megkísértése egyik legnagyobb és legsürgősebb feladatunk.

Azon kívül, hogy — mint érintém — nem csak papjaink, joghallgatóink képzése kívánja ezt, ott van a fentebbiekben érintett magyar nemzetiségi ok s ott van saját iskoláink sürgősen követelő érdeke. Ez utóbbi azt mondja, hogy legalább a meglevőből el ne hagyjunk veszni semmit; az előbbi arra kötelez, hogy ha mi igazán képviselői vagyunk a nemzeti liberális törekvéseknek, akkor működésünk terét nagyobbítani igyekezzünk. Mert ne játszunk a szavakkal. Vagy igaz az, hogy a mi képzésünk, illetőleg iskolai nevelésünk iránya szabad és magyar, s ha igaz, akkor szűk látkörű felekezeti elfogultságból, a tudományos nevelés ez áldásaitól más hitvallásúakat saját kezdeményezésünk folytán nem csak hogy megfosztani nem szabad, de sőt, hogy abban e hazának minél több fia részesüljön, arra törekedni magyar kálvinista becsületünk kötelez; — vagy magunk is hiú szónak tartjuk ezt a nagy mondást; de akkor meg nincs jogunk arra, hogy iskolai autonómiát élvezzünk, s kár tovább ennek terheit is viselnünk. Akkor legjobb s leghazafiasabb az iskolaügy általános államosítását sürgetni.

De én nem hiszem üres szónak azt, a miben iskoláink fennállásjogát védelmezni szoktuk. Való igaznak tartom s kívánom, hogy a mi iskoláink által képviselt irány hova-tovább általános legyen egész hazánkban. S ezért hiszem és vallom, hogy nekünk ily irányú tanárképzésekről is gondolkodnunk kell, és pedig nem csak a saját iskoláink, nem is csak a magunk hitfelei, hanem az egész alföldi magyar ifjúságnak a tanári pályára vonzása, s ilyképen idővel az egész iskolai képzésnek nemzeti szabad szelleművé válhatása érdekében.

S itt gondolom, hogy az alkotmányos magyar állam érdeke teljesen találkozik — egyik ponton — a mi specialis felekezeti érdekeinkkel.

Nekünk a saját iskoláink megtarthatása, bővíthetése végett minél hamarabb, minél jobb tanárkarra van szükségünk; — s papjaink s az intézeteinkben tanuló világiak tudományos

képzettségét is minél szélesebb alapúvá és mélyebbé tenni nagy érdekünk; azt, hogy a szabad, nemzeti szellem minél erősebbé váljék e haza földjén, saját existenciánk érdekében nem csak óhajtanunk, de eszközölnünk kell. Másrészt az államhatalomnak is legfőbb feladata — a mint kifejezni szokás — a magyar nemzeti kulturállam megeremtése s megerősítése, — e végből műveltségünknek, tehát tanügyünknek is tisztán nemzeti alapokra fektetése s e cél elérhetése végett a most visszahúzódtott magyar ifjúságnak minél nagyobb számban a tanári pályára vonása.

Végeredményében tehát ugyanaz levén mind a kettőnk célja, miért ne tehetnénk félre a bennünket most elválasztó elfogultságot? A minék — melleleg mondva — alighanem az a legfőbb oka, hogy nem ismerjük eléggé egymást, tehát gyanakodunk egymásra. Miért ne dolgozhatnánk ugyanazon célra együttes erővel? — főképp ha egymás útjába nem állva, hanem egymást kölcsönösen segítve, jobban s hamarabb megközelíthetjük azt a célt.

Állítani merem, hogy ha mi, a rendelkezésünkre álló eszközöket, — számítva attól az ősi bizalomtól fogva, melylyel az alföld népe főiskolánk iránt viseltetik, — helyesen alkalmazzuk, nem lesz nehéz az alföldi magyar ifjúság tekintélyes számát a tanári pályára irányítanunk. Arra is találhatunk könnyen eszközt, hogy a tanárjelölt fejlődésének egész folyamatát szoros figyelemmel kísérhessük. Minderre — szó sincs róla — képes volna az állam is, s talán nagyobb mértékben, mint mi. De mi — meggyőződésem szerint — hamarabb, kevesebb apparátussal és így olcsóbban. Miképp? azt nem lehet itt elmondani, — csak meg kell állapítani a tény, melyet úgylátszóan sok ember ismer.

Ha azonban mi a bölcseleti szak berendezésével nem csak a magunk felekezeti tanárszükségletének fedezésére akarunk szorítkozni, hanem ezen felül a mi céljainkkal összeeső, fentebb jelzett állami célok elérését is munkálni akarjuk, — a minthogy p. o. jelenleg is jogakadémiáink fentartásával nemcsak a magunk specifiens céljait szolgáljuk, várhatunk az államtól is méltányos viszonzószolgálatot, vagyis azt, hogy anyagilag gyámolítsa bennünket.

Tudom, hogy az államsegély elfogadása, annyival inkább kérése sokak előtt még ma is visszás gondolat. De állítom, hogy azok mellett, kik annak elfogadását óhajtották kezdetől fogva, immár a tapasztalat is szót emel. Nem ártott meg egyik iskolánk református jellegének sem, hogy most a tanárai jobb fizetés mellett, jobb kedvvel szolgálják a tanítás ügyét, hogy az iskola a régi fészkek helyett szép épület, s a könyv- és szer-tárak lassanként telni kezdenek. Nem ártott meg még az sem, hogy néhány tanárt az állam nevez ki. De ez nem is árthat.

Mert ha az, hogy a magunk fajtájából, a tulajdon vé-rünkől való vérből, az általunk választott többség mellé szám-szerinti kisebbségben néhány embert nem magunk választunk, hanem az állam nevez ki, veszélyeztethetné iskoláink magyar református mivoltát: az első sorban azt bizonyítaná, hogy egy-házi felsőbbségünk directionális munkája nem ér semmit; — aztán pedig azt, hogy tanárválasztási rendszerünk teljesen hibás, mert olyan egyéneket juttatott a tanári székbe, kik szám-szerinti többségökben s régi autonom hatóságaik vezetése alatt nem képesek egy nem is idegen, csak időlegesen más irányba térített kisebbséggel szemben sem intézeteik jellegét meg-őrizni. Ilyet pedig talán még sem akar állítani senki. De azt már inkább lehetne állítani s inkább is lehet tőle félni, hogy

iskoláink ösi, alapjellegét a miatt fogja baj fenyegetni, ha mi, leendő tanáraink képzésére jövőre sem tudunk semminemű befolyást gyakorolhatni.

Én tehát abban, hogy a berendezendő bölcséleti facultásra, az általa adandó segély arányában, de mindenesetre az intézet ref. jellegének fenmaradása mellett, néhány tanárt esetleg az állam nevezze ki főiskolánkba (ha t. i. rávehető volna, hogy itt ily bölcsel. szak berendezéséhez hozzá járuljon), nem látnék épen semmi veszélyt. Jobban aggódom a miatt, hogy az állam ily segélyezésbe nem igen fogja bele menni. De viszont abban a reményben merem ringatni magam, hogy ha vezérferfiaink a jelenlegi, magas államférfiúi tehetségeit minden lépten ragyogató közoktatási miniszterrel megismertetnék, jobban, mint az nekem a fentebbi vázlatban sikerült, a helyzetet, a felállítandó bölcséleti szak célját, azokat a mindenesetre tekintélyes eszközöket, melyekkel főiskolánk a berendezkedést s a cél elérését segíthetné, — előtárnák, hogy a várható siker nagyságához s az egyházkerületünk által 1881-ben már elvileg elfogadott áldozatok mennyiségéhez képest aránylag csekélység az, a mit az államtól kérünk: az az államkormány, mely a sorsjegy-kölesöntörvény keresztülvitelével csak most adta jelét egyházunk egyeteme iránti jóindulatának, nem fogná megtagadni azt az alig 20 ezer forintra menő összeget, melyet 1881-ben egyházkerületünk évi segélyképen a többi egyházkerülettől kért, de meg nem kapott; s mi miatt a bölcséleti szak berendezése elmaradt, merem mondani, tanügyünknek nem csekély kárára.

Én ugyan részemről annak sem volnék ellene, ha a sokat emlegetett bölcséleti szakot, ref. egyházunk egyeteme állítaná fel. De hogy az megtörténne, nem hiszem. Nem hiszem pedig azért, mert az így berendezett főiskola székhelye csak Debreczen lehetne, s így az elfogultság könnyen oda magyarázhatná a dolgot, hogy voltaképp Debreczen érdekében kéretik áldozat a többi egyházkerületektől.

Annál fogva egyszerű indítványom az, keressék meg egyházkerületünk vezérferfiain s egyházunknak ez ügy nagyfontosságú voltát belátó befolyásos egyénei az államkormányt a végett, segítse az egyházkerületet évi 20—25 ezer frttal a bölcséleti szak s ezzel egybekötendő tanárképző felállíthatása végett. A fentebb érintettek kivül felhozható volna talán a kérelem támogatására az is, hogy a 3-ik egyetem sürgősen szükséges felállítását a költség óriás nagysága gátolja; míg így a mindig erősebben érezhető szükségnek egy részét meg erősödött jogakadémiánk és bölcselészakunk pótolhatná.

Ha a segély megkapható volna, tehát tanáraink képzése tényleg a mi kezünkben lenne, a vizsgálás jogával — megvalom — nem sokat törődném; — sőt ha itt kapnánk is külön bizottságot, legalább egy ideig igen kívánatosnak tartanám, hogy a vizsgálatban — már csak a kiadandó oklevelek egyenértékűségének biztosítása végett is — a budapesti vizsgáló bizottság delegált tagjai is vegyenek részt.

Egyébiránt a részletek megállapítása a jövő dolga volna. A legközelebbi teendő közvéleményünk megnyerése az ügynek s azután az államsegély kieszközlése. E teendők vezérferfiainkra néznek.

Én nekem erős meggyőződés, hogy az általam jelzett célhoz, ha élni és számbavétni akarunk, mihamarabb, de akárhogy el kell jutnunk. E meggyőződés mentse ki felszólalásomat!

Homo.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Iskolalátogatás.

T. Szerkesztő Ur!

Becsés lapja 11-ik számában „Egy kérdezőnek“ című válaszában utolsó pontjához kívánok egy pár szót szólani.

„De ha a presbyter meglátogatja, törvényes joga és kötelessége szerint az iskolát, nem látom be, hogy miért ne jegyeshetné be ottlétét a látogatási naplóba“, — mondja a t. Szerkesztő Ur.

Természetes, ez oly csekélységnek látszó dolog, hogy első pillanatra meg sem ütközünk rajta, de ha mélyebben megvizsgáljuk, mégis csak szólhatunk ahhoz valamit. Én úgy láttam nem csak a mi vidékünkön, de az alföld nagy egyházaiban is, hogy ha ment a főtiszteletű püspök úr, esperes, tanfelügyelő, canonica visitatio, körlátogató iskolát vizsgálni, a lelkész s iskolaszéki elnök nélkül sohasem ment be az iskolába. Már most ezek után ha a presbyter szándékozik iskolát vizsgálni, talán derogál az iskolaszéki elnökhöz beszólni: tiszteletes uram, nézzük meg az iskolát. S ha van bejegyezni való észrevétel, s bejegyzik s a lelkész a presbyterium elé terjesztheti: fogadják lehet. De amúgy mi? ki veszi észre? ki törődik vele?

De továbbá a lelkészi tekintély rovására is történik, ha a presbyter egyedül megy be az iskolába. Miért? Azért, mert ha azok a presbyterek tudják, hogy nekik törvényes jogok és kötelességük magokban az iskolát megvizsgálni és tapasztalataikat bejegyezni, hasztalan hívja őket a lelkész időnként össze iskolalátogatás céljából; azt felelik: menjen magában; ha tetszik, elmegyünk mi magunk is; sohasem fognak megjelenni; elmegy azonban maga, vagy harmadmagával s az írni tudó badarabbnál badarabb bejegyzéseket tehet. Az írni nem tudó veszekedik a tanítóval, az elkeseredve megy a lelkészhez panaszra, a lelkész az espereshez s így tovább.

Nem volna az hiba, ha a presbyteri címet a Szentlélek ereje szellemileg s lelkileg is felavatná. De a debreczeni presbyter és a hetenyi meg a bótrágyi között igen nagy távolság van. Szemtanúja voltam, mikor egy presbyter hosszú hajcsár ostorral ment az iskolába, törvényes joga és kötelessége szerint, ha oda nem mentem volna, ott létét bizonyosan a nyaka közé jegyezte volna a tanítónak.

Pedig nem csak a mulasztásokat írta ki pontosan, hanem kitűnően is tanított.

Ezek nem a paragraphus, de a tapasztalat szavai. Én úgy láttam mindenütt, a hol jártam, a hol kápláncodtam, ha a gondnok vagy presbyterek, vagy iskolaszéki tagok meg akarták látogatni az iskolát, felkérték a lelkészt s elmentek együtt, bejegyezték észrevételeiket a látogatási naplóba együtt; ha hiba volt, lelkész a presbyterium elé terjesztette. Ha a lelkész akarta meglátogatni az iskolát, összehívatta a presbyterek egyik részét egykor, másik részét máskor, vagy az iskolaszéki tagokat s elmentek együtt. De azt sohasem láttam, hogy presbyterek, iskolaszéki tagok, vagy gondnok lelkész nélkül hivatalos bejegyzéseket tettek volna a látogatási naplóba.

Földvály Gerzson,

evang. reform. lelkész.

Természetes, hogy a presbyter csak azon esetben mehet be egyedül az iskolába, ha őt oda a presbyterium, vagy iskolaszék rendeli. Én így értettem, a mit írtam. Cs. L.

Különfélék.

Lapunk szerkesztője a ma esti vonattal utazik föl a Prot. Irod. Társaság hétfőn délelőtt kezdődő választmányi gyűlésére s délutáni közgyűlésére.

Esperesválasztás a heves-nagy-kunsági egyházmegyében. Mint értesülünk, a heves-nagy-kunsági egyházmegye egyházközségeinek, az esperesválasztásra beadott 31 szavazatából 18 Dorogi Lajos kisujszállási lelkész, egyházvidéki tanácsbíró, 13 pedig Madarász Imre karczagi lelkész, egyházvidéki főjegyző és országgyűlési képviselőre esett. A szavazatok többsége szerint tehát Dorogi Lajos az egyházvidék elválasztott esperese. Dorogi Lajosban a nevezett egyházmegye egy igazán lelkiösmeretes, szíve-lelke minden gondolatával az egyház szent érdekeinek élő, s nemes, magasztos hivatása teljes tudatával rendelkező férfiút választott meg az esperesi díszes állásra. Őszinte örömmel üdvözljük őt a nagy tekintélyű egyházmegye élén. Mint tisztelő jó barától fogadják tőlünk szívesen azon hő öhajátunkat, hogy éljen nagyon soká egyházunk, egyházközsége és egyházmegyéje javára, kedves családja boldogítására. Éljen nagyon soká, Istennek gazdag kegyelme által kísérve!

A Magyar Prot. Irodalmi Társaság vagyoni állása a hozzáunk küldött kimutatás szerint 1890. ápril 21-től december 31-ig következő: bevétel volt különböző forrásokból 7351 frt 46 kr, kiadás volt 6780 frt 49 kr. A pénztármaradék tehát 570 frt 97 kr. A folyó évre készített költségelőirányzat szerint a bevételek összege 8336 frt 97 kr, a kiadások összege pedig 6001 frt 29 kr, s így a pénztármaradék 2333 frt 64 kr lenne. A Társaság vagyoni állása 1890. decz. 31-én 40,880 frt 15 kr volt, 1248 frt 95 krral több, mint egy évvel azelőtt. Ez adatok mindenesetre örvendetes fejlődést tüntetnek elő s a kimutatás konstatálja, hogy a tagok száma szaporodott. De konstatálja azt is, hogy sok tag még évekről hátrálékban van, valamint azt is, hogy ha a bevételben megjelölt díjhátrálékok mind pontosan befizettetnének, Társaságunk abba a helyzetbe juthatna, hogy megindíthatná a népies irodalmat is. Dolgozzunk tehát vállvetett erővel mindannyian, hogy Társaságunk elérhesse az eléje kitűzött magasztos feladatot. Ne tartsa vissza senki a maga filléreit, sőt igyekezzék mindtöbb új tagot szerezni, hogy e mi Társaságunk teljesíthesse azt a nagy missiót, melyet maga elé tűzött.

Haláleset. Részvétellel vettük a következő gyászlevelet: „Fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk a felejthetlen jó anyánk, nagyanyánk, testvérünk és rokonunk tiszteletes özv. Tiszai Károlyné szül. Soltész Emiliának f. hó 29-én reggeli 9 órakor életének 66-ik évében egy heti súlyos szenvedés után bekövetkezett gyászos elhunytát. A boldogultnak földi hamvai folyó hó 31-én délután 4 órakor a helyi ev. ref. templomban tartandó gyászszertartás után fognak örök nyugalomra tétetni. Mely végtisztességtételre rokonainkat és a bánatunkban résztvevő t. közönséget bánatos szívvel meghívjuk. B.-Torda, 1891. márcz. hó 30. Gyermekai: Mária, férjével Harmathy Pállal, Johanna, férjével Bódy Zsigmonddal, Erzsébet, férjével Olasz Vilmoossal, Amália, férjével Hanó Gyulával és gyermekeikkel. Testvérei: tiszteletes Soltész Farkas nejjével, nagyt. Soltész László nejjével és gyermekeikkel, Soltész Elek“. — Vigasztalja

meg a megszorodott feleket, s közöttük az Urnak szolgálait a vigasztalásnak édes Istene. Az elnyugodott jó nőnek sírja fölött pedig vírászszon áldó emlékezet!

Értesítés. Van szerencsém az érdeklődő közönséget értesíteni, hogy a Skót Bibliai Társulat ügynökségét átvettem, és hogy a Szent Írás különféle nyelvekben az új raktárban, Rudolf-rakpart 7. sz. a. kapható. Moody András.

Szerk. posta. V. S. Uj-Sóvé. W. L. Egyháztörténelmi művének ismertetését köszönettel vettem. A jövő heti számban vagy egészen kiadom, vagy mindenesetre megkezdem közlését. — N. E. Kis palád. Sort keríték reá. Köszönöm.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Csiky Lajos.

HIRDETÉSEK.

Fölvívás pályázatra.

A bihari egyházmegyébe kebelezett s lemondás következtében megüresedett fugyii ev. ref. egyház lelkész-tanítói állomására pályázat hirdetik. Ez állomás jövedelme kész pénzben, földhaszonélvezetben, terményekben s palásdíjakban 509 frt 76 krajczárra tehető. A megválasztott köteles a lelkészi teendőkön kívül a tanítói teendőket is teljesíteni s a fennálló iskolát a tiszántúli egyházkerület tantervei szerint vezetni. A megválasztott állomását a választás jogerőre emelkedése után tartozik azonnal elfoglalni.

Pályázati kérvények nagyt. Szabó Károly bihari ev. ref. esperes úrhoz f. évi ápril hó 14-ig küldendők Nagy-Kerekibe (posta helyben) Biharm.

Debreczen, 1891. márcz. hó 30.

Révész Bálint,
püspök.

Eladó.

Egy 6 változatú, használható, azonban újabb beállításnál némi javítást igénylő két szárnyú (corpus) pedálos orgona kedvező feltételek mellett eladó.

Bővebb felvilágosítást ad Aradon

Krivány János,

1—3

az aradi ev. ref. egyház gondnoka.